

בס"ד

זעומקו של מקרא

דברי עומק בפרשת השבוע

לד לד

ה'תש"פ

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

לעומקו של מקרא לך לך

בְּהַרְיָם וּמְאָרֵם נְחֹזֵר, וְאֶחָד
שֶׁהִפְרִיחוּ מִבֵּין הַבְּתָרִים וְהַבִּיאוּ
לְתָרוֹ.

כלומר, לפי המדרש נאמר לך-לך
וקרי ביה לך-לך. ללמד שהלך
פְּעָמִים לארץ כנען. פעם אחת
בהיותו בן שבעים, הלך לארץ
כנען להכנס בברית בין הבתרים,
ומשם הפריחו חזרה לחרן. והוא
ה"לך" הראשון.

ופעם שניה, חמש שנים לאחר
מכן, בהיותו בן חמש ושבעים
שנה ציוהו הקב"ה לצאת מחרן
ארצה כנען. והוא ה"לך" השני.

היוצא מכאן, שתחילה הלך לארץ
כנען ללא ציווי, להשיג השגות
עליונות בארץ הקדושה, וכאן
בהיותו בן שבעים התגלה הקב"ה
לאברהם בברית בין הבתרים
ולאחר מכן ציוהו לראשונה
באומרו לו לך, והפריחו לחזור
לחרן כנ"ל, ורק אח"כ אמר לו
ציווי שני, לך-לך, מחרן לארץ
כנען.

וַיֹּאמֶר ה' אֶל-אַבְרָם לְךָ-לְךָ וּגְו'
וְאַבְרָם בֶּן-חָמֵשׁ שָׁנַיִם וְשִׁבְעִים
שָׁנָה בְּצֵאתוֹ מִתְּרוֹ (יב,א')

יש לשאול, מדוע יאמר הקב"ה אל
אברם לך-לך כביכול בלי הקדמה
ובלי הכנה מוקדמת, בלי שיתגלה
עליו תחילה כמו בברית בין
הבתרים ככתוב שם, אָתָּר |
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הִנֵּה דְבַר-ה' אֶל-
אַבְרָם בְּמִתְנָה לֵאמֹר (טו,א').

ועוד יש לשאול, כיצד זה
בהליכתו לארץ כנען אברם בן
חמש ושבעים, ובברית בין
הבתרים הוא רק בן שבעים.
[כמובא ברש"י פרשת בא (יב,מ')
ו"ל: ושלישים שנה היו משנגזרה
גזירת בין הבתרים עד שנולד
יצחק].

והרי לכאורה ברית בין הבתרים
היתה אחרי שיצא מחרן והגיע
לארץ כנען, שהרי נאמר בה לזרעך
נתתי את הארץ הזאת וגו'.

ויש לומר תשובה אחת לשתי
השאלות, כמובא במדרש רבה
(פרשה לט,ח) רַבִּי נְתַמְיָה אָמַר: לְךָ
לְךָ, שְׁתֵּי פְעָמִים, אֶחָד מְאָרֵם

לעומקו של מקרא לך לך

תרח תשובה בסוף ימיו שנאמר לאברהם (בראשית טו טו) וְאַתָּה תָּבוֹא אֶל אֲבֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם תִּקָּבֵר בְּשֵׂיבָה טוֹבָה. אלא שתרח אביו לא רצה ללכת עמו ארצה, ולכן לא לקחו. וכך יקרא: **ואת הנפש היא תרח לא לקחו, ואת [שאר הנפש] אשר עשו בחרן, אותם לקחו.**

ועוד יש לומר, בשימת לב שלוט בן-אֶתִּיו נאמר לחוד, (יב,ה), וכן וְאַתָּה-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן נאמר לחוד. לומר לך שלוט לא היה בין הנפשות אשר עשו בחרן.

ועוד על דרך הצצה, כפל הלשון לך-לְךָ, שכאן רמז לו על הולדת יצחק. שכן לך אותיות כל, וב' פעמים לך היינו ב'כל. וכפי שנאמר וה' ברך את אברהם בכל. (חיי שרה כד,א) ופירש רש"י שם בכל עולה בגימטריא בן וגו'.

ועל דרך הרמז והסוד יאמר שמידת כל היא מידת היסוד המְשִׁיקָה לַמַּלְכוּת (כמובא בשערי

ויש לשאול מדוע לא יכרות עמו ברית בין הבתרים בעת אשר צָנָה לך-לְךָ (בפעם השניה), ולא יצטרך לילך פעמים.

ויש לומר כדי שכל הוויתו של אברהם תהיה מתוך ברית עם הקב"ה, המכונה ברית בין הבתרים, וממנה יצוהו על כל עניני חייו.

ועוד יש לומר שהראהו שגדול המְצָנָה ועושה. ומשום שהלך בתחילה מדעתו לארץ ישראל, ללא ציווי, היה צריך להפריחו חזרה לחרן ושם בחרן לצוותו על הליכה לארץ ישראל. שכל הוויתו בא"י תהיה מתוך ציווי. וכל זאת למען יצָנָה את ביתו אחריו.

ועל דרך הצצה והרמז יש לומר שבעת שובו לחרן החזיר את אביו בתשובה, ונרמז בפסוק וְאַתָּה-הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר-עָשׂוּ בְּחָרָן, שהרי המילה הַנֶּפֶשׁ שאמר הכתוב כתובה בלשון יחיד ומוטעמת בטיפחא, שהיא מעין הפסקה קלה ולכן אינה בהכרח מחוברת עם שלאחריה, וכוננתו בזה לתרח אביו. וזה שאמרו שעשה

לעומקו של מקרא לך לך

וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמֶךָ.

יש ליתן טעם לאומרו וְאֶגְדְּלָהּ עִם ה"א בסוף, ולא וְאֶגְדְּלָהּ.

ויש לומר שכאן רמז לו על מידותיו, שהן מידה כנגד מידה כדאמר ר' שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן (סנהדרין צ). שכל מדותיו של הקב"ה מדה כנגד מדה.

וכביכול כך אומר הקב"ה לאברהם: כנגד מה שאתה מְגַדֵּל שמי בעולם, כן אֶגְדֵּל שמך בעולם. ורמזה הכתוב באות ה"א, וְאֶגְדְּלָהּ-ה אשר תרמוז על מדה כנגד מדה. וכאומרו: אתה מגדל שמי הנקרא בשם י'הו'ה', כן אגדל את שמך ואוסיף לך את האות ה', ויקרא שמך אברהם.

וְהִנֵּה בְרָכָה. וְהִנֵּה הוא לשון הוי"ה, לשון חסד ורחמים, וכמובא בלעומקו של מקרא לפרשת כי תבוא: ועל דרך הסוד, יש לומר כי וְהִנֵּה הוא השם הק' השולט בחודש תשרי, היוצא מן סופי התיבות בפסוק (בראשית יב, טו)

אורה) ולכן שניהם יקראו במידת כל, ורמז כאן שיהיה אברהם מודיע מלכות ה' בעולם. ככתוב כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה.

ועוד על דרך הצח, חבוי כביכול בתיבות לך-לך דו-שיח בין הקב"ה ואברהם. הקב"ה אומר לאברהם לך להודיע מלכותי בעולם, ואברהם עונה לו לך ה' הממלכה. והיינו לך-לך. והקב"ה מברכו לך לך, כלומר לך פל, [שכן פל אותיות לך] ואברהם מברך חזרה להקב"ה כי כל בשמים ובארץ לך ה' הממלכה.

וכדאיתא בזוה"ק פרשת נשא דף קמ"ח עמ"א: אָמַר רַבִּי אֶבְרָהָם מֵאֵי דְקִתְיִב, (בראשית כד) וַיְבָרֶךְ אֶת אַבְרָהָם בְּכָל, פְּמָה דְאַתָּה אָמַר (דברי הימים א כט) פִּי כָל בְּשָׂמַיִם וּבְאָרֶץ.

וממידת כל של אברהם נודעת מלכות ה' בעולם לך ה' הממלכה. והיינו לך-לך.

וְאֶעֱשֶׂה לְגוֹי גְדוֹל וְאַבְרָכָךָ וְאֶגְדְּלָהּ שְׁמֶךָ וְהִנֵּה בְרָכָה (יב, ב')

לעומקו של מקרא לך לך

ובשימת לב הרי כאן שני שינויים. גם הפך את הסדר לומר פעולתו אָאָר לבסוף. וגם לא נקט באותה מילה אלא שינה לומר וּמְקַלְלֶהָ במקום מאַרְרִיף.

ולעומקו של מקרא יש לומר כי באומרו מְקַלְלֶהָ במקום מאַרְרִיף, ירויח בזה הכתוב להחמיר לא רק עם המקללים, אלא גם עם המיקלים ראש פְּעַם אֲלֵהִי אַבְרָהָם, כדין מקללים. וירמוז בזה שבגויים מחשבה כן מצטרפת למעשה. וכפירוש רש"י כי תבוא כו, ח': ארמי אובד אבי, לבן בקש לעקור את הכל כשרדף אחר יעקב, ובשביל שחשב לעשות, חשב לו המקום כאילו עשה, שאומות העולם עובדי אלילים חושב להם הקב"ה מחשבה כמעשה. ופירש רש"י בקידושין מ.: מצרפה למעשה ונפרעים ממנו אף על המחשבה.

ומשעה שמקילים ראש בישראל ומזלזלים בהם בלבם הרי הם לוקים כאילו קללו בפיהם ולשונם.

והיינו שאמרה שרה (טז, ה') ותרא פי ה'תה ואקל בעיניך.

ויראו אתה שְׂרִי פְרַעַה. כמובא בתיקוני הזהר ט' עמ' ב.

וחדש תשרי נקרא גם ירח האיתנים, שבו נולדו האבות הנקראים איתנים, וכן נקרא אברהם איתן האזרחי. כמובא בפסיקתא על הפסוק בתהלים (פט, א') מִשְׁפִּיל לְאִתּוֹ הָאֲזַרְחִי הוא אברהם.

ואשר על כן לעומקו של מקרא יש לומר כי באומרו וְהָיָה בְרָכָה יתכוון לומר לאברהם, ברכתך היא וְהָיָה. וְהָיָה עמוד החסד והרחמים של העולם, כמידת י'ה'ו'ה שהיא מידת החסד והרחמים.

וְאַבְרָהָהּ מְבַרְכֶיהָ וּמְקַלְלֶהָ אָאָר (יב, ג')

וּמְקַלְלֶהָ אָאָר. יש ליתן טעם, מדוע לא יאמר ואארהה מאַרְרִיף כשם שאמר וְאַבְרָהָהּ מְבַרְכֶיהָ, או יאמר ואקללה מקללך. ומדוע ישנה לומר וּמְקַלְלֶהָ אָאָר.

לעומקו של מקרא לך לך

מנוקדת בקמץ. לכן נאמר וַיָּבֹאוּ
אַרְצָה כְּנָעַן, כְּנָעַן, הַנְּי בְּקִמְצִין.

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם הַהָרָה (יב,ח')

עי' אוה"ח הק', שכל מקום
שהלך העתיק עמו את השכינה
הק' ממקום למקום בקוראו בשם
השם בכל מקום. כמו (איוב יח, ד')
וַיַּעֲתֵק צוּר מִמְּקוֹמוֹ.

ולעומקו של מקרא נאמר שנרמזו
דבריו באומרו הַהָרָה, שתכלית
העתקת השכינה ממקום למקום היא
להשרות השכינה הק' בהר מרום
הרים, הוא הר הבית שיבנה בב"א.

וְהָיָה כִּי-יִרְאוּ אֶתֶּךָ הַמִּצְרַיִם
וְאָמְרוּ אֲשֶׁרְתוּ זֹאת וְהִרְגוּ אֹתִי
וְאֶתֶּךָ יִחְיֶיךָ (יב,יב')

יש ליתן טעם לאומרו וְהָיָה
שהוא בדרך כלל לשון של שמחה,
ולכאורה אינו מתאים לכאן. שכן
אמר וְהִרְגוּ אֹתִי וְאֶתֶּךָ יִחְיֶיךָ,
וְלִשְׁמֹחָה מֵה זֶה עוֹשֶׂה (קהלת ב, ב)
ופירש רש"י שם: הרי סופה תוגה.

ומשהקילה הגר בשרה, נהיתה
ארורה והפילה עוברה. (רש"י
שם).

וַיָּבֹאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן וַיָּבֹאוּ
אֶרְצָה כְּנָעַן (יב,ה')

על דרך הרמז והניקוד פירש
הגר"א לענין הרעב בארץ. כשיצאו
חשבו שכאן בכנען פתוחה ידו. לכן
נאמר וַיָּבֹאוּ לְלֶכֶת אֶרְצָה כְּנָעַן, הַנְּי
בַּפֶּתַח. כְּנָעַן. וכשהגיעו לכנען ראו
כי רעב בארץ, שכביכול קמוצה
ידו ואין כאן שובע. לכן נכתב הַנְּי
בְּקִמְצִין. וַיָּבֹאוּ אֶרְצָה כְּנָעַן. הַנְּי
בְּקִמְצִין.

ולעומקו של מקרא, על דרך
הסוד והניקוד. כשיצאו, היתה
יציאתם על מנת להשיג בארץ
השגות עליונות של חמישים
שערי חכמה לכן הַנְּי בַּפֶּתַח. כְּנָעַן.
כי פתח היא הטעם של ספירת
החכמה. וכשהגיעו, ראו כי לא רק
נ' שערי חכמה נפתחו להם אלא גם
נ' שערים של אצילות שבכתר
העליון, הם נ' שערים של רחמים
גמורים. שכן ספירת הכתר

לעומקו של מקרא לך לך

וכתבה התורה **הוא** וקרינו **היא** להודיע גדל הנס שארע לה, שחזרה להיות מסטרא דנוקבא ליתן לה זרע של קיימא.

וכעין זה מצינו בחנה, אימיה דשמואל הנביא, שאמר לה עלי (שמואל א, א, יז): **לכי לשלום ואלהי ישראל יתן את-שלתיך ואשר שאלתי מעמו.**

והוינו בה, מאי **שלתיך**. לפשוטו היא שאלתך **אשר שאלתי מעמו**. אך בשימת לב, כתיב **שלתיך** חסר א'. **ולעומקושל מקרא**, על דרך אל תקרי, **אמר**: אל תקרי **שלתיך** אלא **שליתך**. שלא היתה ראויה להוליד, ותפילתה החזירה אותה להיות ראויה לילד.

הכא נמי, לא היתה ראויה לילד, ולכן בקשה מאברהם שיתפלל עליה באמרה (לקמן, טז, ה) **תמסי עליה**, **וכאומרה**: אם אינך מתפלל עלי הרי גזילת העני בביתך, **והמסי**, מה שחמס ממני הסטרא אחרא שלא אלו, הוא **עליך**, כלומר **תלוי בך** ובתפילתך.

ועל דרך הסוד, יש לומר שהזכיר על הדבר שם קדוש **והנה** הוא שם השם השולט בחדש תשרי, שם הו"ה בהיפוך אותיות. והזכירו כדי לשמור על הדבר שאמר **והרגו אתי ואתך ימיו**, שלא יצא אל הפעל.

והרגו אתי ואתך ימיו (יב, יב')

בשימת לב, המילה **אתי** מוטעמת בטיפחא, שהיא כעין הפסקה קלה, ולפשוט הכתוב יחולק הפסוק לשנים: **והרגו אתי** - **ואתך ימיו**.

ועל דרך הזרש קרי ביה ללא הטיפחא, ויתקבל **והרגו אתי ואתך**. וכאמרו: בלעדי אם יהרגוני גם לך אין חיים, שהרי נאמר לי (כא, יב') **כי ביצחק יקרא לך זרע**.

ויראו המצרים את-האשה כי-יפה הוא מאד (יב, יד')

יפה הוא מאד. כתיב **הוא** וקרינו **היא**. שהיתה שרה עקרה אין לה ולד, כי היתה מסטרא דדוכרא, שלא היה בה כח להוליד כלל.

לעומקו של מקרא לך לך

ואשר על כן שני השמות הק' של תשרי וניסן שבהם נברא העולם במחשבה ובמעשה, בזכות אברהם, נשלחו להציל את שרה.

וזכו שְׁרֵי פִרְעָה שיקראו על שמם כביכול, להודיע כל תוקף כוחה של שרה שְׁעָדִין נקראה שְׁרֵי, לידע להודיע ולהודע לעיני כל העמים, כי שְׁרֵי אחת שקולה כנגד שבעים שְׁרֵים, כאומה אשר תצא ממנה, ששקולה תהיה כנגד שבעים אומות.

וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בְּעַבְרָה וַיְהִי-לּוֹ צֵאן-וּבְקָר וְתַמְרִים וְעֵבְדִים וּשְׁפָחֹת וְאֵתְנֵת וּגְמָלִים (יב,טז)

וְתַמְרִים וְעֵבְדִים וּשְׁפָחֹת וְאֵתְנֵת

יש ליתן את הדעת לחוסר הסדר לכאורה שבפסוק. שהרי היה לו לכתוב וְאֵתְנֵת ליד וְתַמְרִים, והסדר הנכון צריך להיות כך: וְעֵבְדִים וּשְׁפָחֹת וְתַמְרִים וְאֵתְנֵת. ומדוע הפסיק הענין של וְתַמְרִים וְאֵתְנֵת על ידי וְעֵבְדִים וּשְׁפָחֹת.

וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁרֵי פִרְעָה וַיְהִלְלוּ אֹתָהּ אֶל-פִּרְעָה (יב,טו')

מובא באוהב ישראל מאפטא

שיש כן שני שמות ה' אשר שמרו על שרה לבל תנזק. וַיִּרְאוּ אֹתָהּ שְׁרֵי פִרְעָה, סופי תיבות והי"ה, שהוא השם השולט בחדש נתשרי כנ"ל, וכן שְׁרֵי פִרְעָה וַיְהִלְלוּ אֹתָהּ סופי תיבות יהו"ה, הוא השם השולט בחדש ניסן.

וְהַיְיָנוּ בָּהּ, מדוע שלח הקב"ה דוקא אלו השמות להצילה, ועוד, מה זכו שְׁרֵי פִרְעָה שיקרא עליהם שם השם, ישר ולמפרע.

ולעומקו של מקרא נֶאֱמַר, שאלו הם שני חדשים שבהם נברא העולם. וכדברי התוספות במסכת ראש השנה כז. (ד"ה כמאן) בשם ר"ת, דבתשרי עלה במחשבה לְפָרְאוֹת ולא נברא עד ניסן. והרי בזכות אברהם נברא העולם שנאמר אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ בְּהַבְרָאָם, אל תקרי בְּהַבְרָאָם אלא באברהם. וכדברי בעל הטורים במקום: בהבראם. אותיות באברהם שבזכות אברהם נבראו שמים וארץ.

לעומקו של מקרא לך לך

**שָׂא נָא עֵינֶיךָ וּרְאֵה מִן-הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר-אַתָּה שָׁם צְפֹנָה וְנִגְבָּה
וְקִדְמָה וְיָמָה. (יג. יד')**

יש לשאול, מאי מן-המקום אשר-
אתה שם, הרי מילתא דפשיטא היא
שממקום שהוא שם משם יראה.

**אלא י"ל דכוונת הקב"ה מן-
המקום הרוחני אשר אתה נמצא
בו. מן המדרגה הרוחנית שהגעת
אליה בעבודתך. ולכן כרת עמו
ברית בין הבתרים כדי להעלותו
למקום רוחני גבוה שמשם יראה
וכו'. ומאותו מקום רוחני גבוה
המשיך לומר לו לך לך. וכנ"ל.
שימשיך בעלייתו זו, שלב אחר
שלב. ומיעוט רבים שנים, וכאילו
אומר לו לך, לך, לך, לך והיינו
שאמר אברהם ה' אשר התהלכתי
לפניו. (כד, מ').**

**וְשִׁמְתִי אֶת-זֶרְעִי כְעֵפֶר הָאָרֶץ
אֲשֶׁר | אִם-יִוָּכַל אִישׁ לְמַנּוֹת
אֶת-עֵפֶר הָאָרֶץ גַּם-זֶרְעִי יִמְנָה
(יג, טז')**

בזכות ששם עצמו כעפר כדכתיב
ואנכי עפר ואפר, זכה לברכת

אלא יש לומר כפי שאמר אברהם
לאליעזר עבדו ולישמעאל בנו:
(כב, ה) ויאמר אברהם אל נערי
שבנו לכם פה עם התמור, ודרש
רבי תנחומא עם הדומה לתמור.
ורצה לומר שהגם אם ישיג העבד
השגות קצת עליונות, הרי נשאר
הוא עבד, ואינו יותר טוב מן
הבהמה. שכן אמר לאליעזר עבדו:
עם הדומה לתמור.

**ויעל אברהם ממצרים הוא
ואשתו וכל-אשר-לו ולוט עמו
הנגבה (יג, א')**

**וכל-אשר-לו ולוט עמו. גילה
הכתוב שלוט אינו בכלל וכל-
אשר-לו. היינו דכתיב לעיל
(יב, ה) ואֶת-לוֹט בֶן-אֶחָיו לְחוּד,
ואֶת-הַנַּפֶּשׁ אֲשֶׁר-עָשָׂו בְּתָרֵן לְחוּד.
לומר לך שלוט לא היה בין
הנפשות אשר עשו בתרן. ואף
בעלותם ממצרים חזרה לכנען לא
נחשב בכלל וכל-אשר-לו,
לאברהם.**

לעומקו של מקרא לך לך

ועוד יש לומר שאמר לו קום
התהלך בארץ העליונה, ועל ידי כך
תכבש הארץ התחתונה לבניך.

וּבְרוּךְ אֵל עֲלִיּוֹן אֲשֶׁר-מִגֵּן
צָרִיךְ בְּיַדְּךָ וְגו' . (יד, ב')

יש לעיין מהו מגן. ובתנחומא
מובא שעשה לו הקב"ה מַגֵּנָא.
ופירושו "מערכת חכמה". וכדאמרי
אינשי "מַגֵּנֹן חֲכָם".

וכוונתו לאותו עפר וקש שהפכו
לחרבות ולקשת וחיצים במלחמת
אברהם עם המלכים, כמובא
בהפטרה (ישעיהו מא, ב') יִתֵּן כַּעֲפָר
תִּרְבֹּוּ כְּקֶשֶׁת גִּדְּךָ קִשְׁתּוֹ. וכן הוה
בימי נחום איש גמזו. והיינו מַגֵּנָא,
"מַגֵּנֹן חֲכָם".

ואע"פ שמגננון חכם זה הוא נסי
נסים ומְסַתְרֵי סתריו של הקב"ה,
הרי נתן מגננון זה ביד האדם
להפעילו. ואם כן יש לשאול מה
היא תכונת האדם שבידו יפקיד
הקב"ה מגננון חכם זה. שלא הרי
נחום איש גמזו כהרי השודדים שגם
הם הביאו עפר מחצר ביתם, ולא
עלתה להם.

וְשִׁמְתִי אֶת-יַרְעֵךָ כַּעֲפָר הָאָרֶץ. וזה
שאנו אומרים ונפשי כעפר לכל
תהיה. שנזכה להידבק במידת
אברהם להיות כעפר, ומתוך כך
נזכה לברכת ה' כפי שהתברך
אברהם. וְשִׁמְתִי אֶת-יַרְעֵךָ כַּעֲפָר
הָאָרֶץ וגו'. והיינו נפשי כינוי
לנפשות צאצאיו היוצאים ממנו.

קוֹם הַתְּהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ לְאֶרְצָה
וּלְרַחֲבָהּ כִּי לֹךְ אֲתַנְנָה: (יג, יז)

קום וגו' כִּי לֹךְ אֲתַנְנָה.

והרי לא נתנה אלא לבניו. אלא כאן
רמז לו שיקום בתחיית המתים,
שנאמר קום, ואז יתן לו הקב"ה את
הארץ שנא' כִּי לֹךְ אֲתַנְנָה, את
הארץ אשר ישבו בה בניך. וכפי
שנאמר בקריאת שמע (פרשת עקב
יא, ט') למען ירבו ימיכם וגו' על
האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם
לתת להם. לתת לכם לא נאמר אלא
לתת להם. מכאן לתחיית המתים מן
התורה. וכפירוש רש"י בשם
הספרי מזו. בד"ה לתת להם. לתת
לכם אין כתיב כאן, אלא לתת להם,
מכאן מצינו למדים תחיית המתים
מן התורה.

לעומקו של מקרא לך לך

ה' שעשה עמו עד עתה. (וכמובא לקמן).

ולכן זכו שניהם ל**מַנְגֵּנָא** הזו, על ידי **העונה והודאה בניסי ה'.**

ויש להזכיר בענין זה **מדרש פליאה** שאומר "הצדיקים נהנים מן הגזל". ובודאי לא כפשוטו. ופירושו בו גזל ר"ת **גם זו לטובה.** שעל ידי ההודאה בכל ענין **שִׁיקְרָהוּ שגם זו לטובה,** בזה הוא **גוזל כביכול** את החנית מיד הכושי, ובזה מנצח את היצר הרע אשר רוצה להעמידו בנסיון, ומאחר ואמר **גם זו לטובה,** אין יותר כח ביד השטן לקטר, ובזה יופעל ה**מַנְגֵּנָא להצילו.**

ויש לעיין בדברי נחום איש גמזו, מה הוא זה שהיה אומר על כל דבר **גם. גם** זו לטובה. והלא היה די לו לומר **זו לטובה.** ומה הוא **הגם.**

ויש לומר כי כל מקרה אשר יקרה את האדם, **במבט לאחור** יוכל לראות **כי היה זה לטובה.** אך במבט לעתיד או אפילו בהווה, קשה לראות את המקרה הקשה שהוא לטובה. **לכן אמר גם.** ופירושו: כפי

ולעומקו של מקרא יאמר **שִׁמְנָנֹן** זה שנאמר בו **יָתֵן כְּעֶפֶר חֶרְבּוֹ פְּקֹשׁ נֶגֶף קִשְׁתּוֹ,** מופעל על ידי **עונה והודאה בניסי ה'.**

וכן מצינו באברהם אבינו שביטל עצמו **כעפר,** ו**פְּקֹשׁ** החשוב כאפר, באמרו (וירא, יח, כז) **וְאָנֹכִי עֶפֶר וְאָפֶר,** ובכך הודה **על ניסי ה'** שהוציאו מכבשן האש, שלא נתנו להיות **עפר ואפר.**

ועל דרך הצח יש לומר שאותו עפר שהפך לחיצים, הוא העפר שאמר אברהם אבינו על עצמו **וְאָנֹכִי עֶפֶר וְאָפֶר,** שהעונה לא רק שהיא המפעילה את המנגנון, אלא היא היא המנגנון עצמו ההופך לחצים על האויבים ואת הסובבים אותנו לאוהבים.

וכן מצינו בנחום איש גמזו כמובא בתענית כא. **שביטל** עצמו בפני המציאות כאשר במקום הזהב נמצא באוצרו עפר, ואמר **"גם זו לטובה"** ועל ידי כך נהפכו גרגירי העפר לחיצים וחרבות. ובאומרו **גם זו לטובה** הודה אף הוא על ניסי

לעומקו של מקרא לך לך

מקיימים בזה **אֲשֶׁר-מִגֵּן צָרִיךְ** **בְּיָדְךָ**. והוא שהתכוון ר' עקיבא בשבח לימוד התורה שצריך להיות **בְּזִמְרָה**. כאומרו זְמַר בכל יום, זְמַר בכל יום. (סנהדרין צט:). והוא הנקרא **זְמִיר עֲרִיצִים**, ואשר על כן נִתְקַנּוּ פְסוּקֵי דְזִמְרָה לפני התפילה כדי שתוכל התפילה להפעיל את **הַמַּנְגֵּנָא**.

וַיֹּאמֶר אֲבָרָם אֶל-מֶלֶךְ סָדָם
וגו' **אִם-מִחוּטָּ וְעַד שָׁרוּף-נִעַל**
וְאִם-אֶקַח מִכָּל-אֲשֶׁר-לָךְ וְלֹא
תֹּאמַר אֲנִי הִעֲשִׂיתִי אֶת-אֲבָרָם:

יש ליתן טעם מדוע כאן סרב אברהם לקחת אפילו דבר מועט, ובפרעה לא סרב ועוד אמר **לְמַעַן יֵיטֵב-לִי בְעִבְרֹךְ וְחִיתָה נַפְשִׁי בְּגִלְגָלָהּ** ופירש רש"י שם ויתנו לי מתנות.

וייש לומר כאן כלל גדול בהנהגותיו של אברהם אבינו. שכל מעייניו היו לקדש שם שמים. וזו אמת המידה שלו בכל ענין. מה יקדש שם שמים ומה חלילה להיפך. **ולכן בענין פרעה**, שידע שמעם ה' היה הדבר, אם יקח מתנותיו הרי

שנוכחים שכל המקרים בעבר היו לטובה, כן צריך להאמין **שגם** מקרה זה בהווה הוא לטובה.

ועוד יש לומר שכאשר האדם **מודה שהכל לטובה**, בזה הוא גוזר שאכן יהיה זה לטובה.

ובזה יובן מדוע אליהו הנביא לא התגלה אליו **אלא רק לאחר שאמר גם זו לטובה**. כלומר שבאמירתו זו הוא גזר לטובה, ומיד הופיע אליהו הנביא והצילו מיד המלך באמרו כי זה הוא העפר של אברהם אביהם ההופך לחרבות ולחיצים.

והוא סוד פעולתו של המנגנון החכם. ההודאה בהשגחת השם ובניסיו מתוך ענוה והתבטלות.

ועוד יש לומר על דרך הצה שמקורו של **הַמַּנְגֵּנָא** הוא מהיכל הנגינה, ומופעל על ידי השם הק' וְאֲשֶׁר הִיוּצָא מֵע"ב שמות מפסוקים ויסע ויבא ויט, (שמות י"ד פסוקים יט-כא). **הוא הממונה על שירת העשבים ושירת היקום כולו**. ובעת אשר משמיעים בני ישראל את קול תפילתם ותורתם בבתי הכנסיות, **בניגון ובנעימת קול ערב** (רש"י ברכות ו. ד"ה במקום רנה)

לעומקו של מקרא לך לך

וַיֹּצֵא אֹתוֹ הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הֶבֱט-
נָא הַשְּׂמִימָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים
אִם-תּוּכַל לְסַפֵּר אֹתָם וַיֹּאמֶר לוֹ
כֹּה יִהְיֶה זְרַעְךָ: (טו,ה')

הֶבֱט-נָא הַשְּׂמִימָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים.
פירש רש"י, הוציאו מחללו של
עולם והגביהו למעלה מן הכוכבים,
וזהו לשון הבטה, מלמעלה למטה.

ויש לשאול מדוע הצריכו
להגביהו מעל הכוכבים, והרי יכול
לומר לו שא עיניך וראה, ויסתכל
מלמטה למעלה.

ויש לומר, דכל המציאות של
אברהם אבינו היתה התבטלות
כלפי הבורא ית'. והיא מציאות של
עפר ואפר ובמציאות זו לא שייך
לשאת את עיניו למעלה אלא כדרך
שהיה אברהם אבינו נוהג להשפיל
מבטו, ולהביט מלמעלה למטה.

וכדי לא לשנות את ההנהגה של
אברהם אבינו, הגביהו הקב"ה
מעל הכוכבים כדי שיראה אם יוכל
לספור אותם מלמעלה למטה.

זה יקדש את ה', ועוד שבזה יהיה
סימן לבנים שַׁיְצָאוּ ממצרים לעתיד
לבא ברכוש גדול. ויהיה גם בזה
קידוש השם גדול.

אבל כאן בעניין מלך סדום
שכמוהו ככל אנשי סדום שהם רעים
וחטאים לה' ולבריות, יחשוב שהוא
המעשיר את אברם לא יהיה בזה
קידוש ה' אלא ההיפך חלילה, ולכן לא
קבל ממנו.

וְשָׂרִי אֲנִישׁ אַבְרָם לֹא יִלְדָה לוֹ
וְלֵהָ שִׁפְתָּהּ מִצְרַיִת וְשִׁמָּה הֵגֵר
(טז,א')

בשימת לב, המילה לֹא מוטעמת
באתנחתא, שהיא כהפסקה, ולפשט
הכתוב יחולק הפסוק לשנים: לֹא
יִלְדָה לוֹ - וְלֵהָ שִׁפְתָּהּ מִצְרַיִת
וְשִׁמָּה הֵגֵר.

ועל דרך הדרש קרי ביה ללא
האתנחתא, ויתקבל: וְשָׂרִי אֲנִישׁ
אַבְרָם לֹא יִלְדָה לוֹ וְלֵהָ. לומר לך
שאברהם היה עקר כשרה, ועל ידי
הגר נרפא גם הוא גם שרה.

לעומקו של מקרא לך לך

ועוד יש להבין מה הוא זה שאמרה תְּמָסִי עֲלֶיךָ. ונמצא במדרש רבה שהיו"ד של שרי, שכך נקראה לפני ששינה הקב"ה את שמה, אותה יו"ד נחלקה לשנים, ה' ה' לשרה וה' לאברהם. ומעתה נקרא אברם אברהם ושרי שרה. וזה שאמרה חמסי. כעין גזילת העני בבתיכם. שאני מוכנה לתת את האות יו"ד שלי ולחלקה ביני וביניך. ה' אחת משמי בשבילי, וה' השניה משמי בשבילך. ואינך מתפלל עלי בתמורה. ולכן יש נקודה על היו"ד השניה שבמילה וביניך. שמוכנה אני לחלקה את היו"ד ביני וביניך ואין אתה מתפלל עלי בתמורתה.

ותקרא שם ה' הדבר אליה אֵתָה אֵל רָאִי פִי אֲמַרְהָ הֲגַם הֵלֶם רְאִיתִי אַחֲרַי רְאִי: (בראשית טז יג)

הֲגַם הֵלֶם רְאִיתִי

לעומקו של מקרא, ועל דרך הסוד, יש לומר שֶהֵלֶם הוא המלאך היוצא מהשם הקדוש של ע"ב, ה"ל"ם, בהיפוך אותיות מל"ה.

ועוד יש לומר, שלא תחלש דעתו על צאצאיו שיהיו בעלי גאווה ח"ו, לכן אמר לו מלמעלה למטה שאין גבהות לפני המקום גם לא במקום הכוכבים.

וְתֹאמַר שָׂרִי אֵל-אֲבָרָם תְּמָסִי עֲלֶיךָ אֲנֹכִי נָתַתִּי שְׂפָחְתִּי בְּחִילְךָ וְתֹרָא פִי הִרְתָּה וְאַקַּל בְּעֵינַיִךָ יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ (טז,ה')

רבי תנחומא אמר בְּשֵׁם רַבִּי חָזָא רַבָּה וְרַבִּי בְּרַכְיָה אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי חָזָא, כָּל מִי שֶׁהִרְתִּיק אַחַר מִדַּת הַדִּין לֹא יֵצֵא שְׂפּוֹי מִתַּחַת יָדָיָהּ, רְאוּיָהּ הִתְהַוְּתָה לְהַגִּיעַ לְשִׁנּוּי שֶׁל אֲבָרָהֶם, וְעַל יְדֵי שֶׁאֲמַרְהָ (בראשית טז,ה): יִשְׁפֹּט ה' בֵּינִי וּבֵינֶיךָ, נִמְנָעוּ מִחֲזִיקָה שְׁלֹשִׁים וּשְׁמוֹנֶה שָׁנָה. והם כמנין האותיות שיש מ"ותרא" עד "וביניך" ותרָא פִי הִרְתָּה וְאַקַּל בְּעֵינַיִךָ יִשְׁפֹּט יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶיךָ.

ולעומקו של מקרא יֹאמַר שֶׁנִּרְמַז עֲנִין זֶה בְּמִלְהָ שְׂפָחְתִּי, וּפִירוּשׁ הָעֲנִין אֵל תִּקְרָא שְׂפָחְתִּי אֵלָּא שְׂפִיחַתִּי לִי. שְׂפִיחַתִּי לִי מִשְׁנוּתִי בַעֲבוּרְךָ.

לעומקו של מקרא לך לך

רבנו שהסתיר פניו, זכה להנחיל את
הארץ ליהושע ולכל עמו.

**וַיְהִי אַבְרָם בֶּן-תְּשָׁעִים שָׁנָה
וַתַּשַּׁע שָׁנִים וַיֵּרָא יְהוָה אֵל-
אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי-אֵל שְׂדֵי
הַתְּהֵלֶּה לְפָנַי וְהָיָה תָמִים (יז, א')**

וְהָיָה תָמִים. ובתחילת הפרשה
אמר **וְהָיָה בְּרַכָּה.** כאן נעץ הכתוב
סופה של הפרשה בתחילתה
ותחילתה בסופה, לפרסם חביבותו
של אברהם לפניו. וגילה כאן
הכתוב מה היא הברכה שהבטיחו
בתחילה, היא ברכת ברית המילה,
וכאמרו: **וְהָיָה בְּרַכָּה,** אימתי
תתקיים בכך הברכה במלואה,
כשיתקיים בכך **וְהָיָה תָמִים.**

נאמר באברהם ברית:

**אֲנִי הֵנָּה בְּרִיתִי וגו' וְהָיָה שְׁמִי
אַבְרָהָם וגו' וְהִקְמַתִּי אֶת-בְּרִיתִי
בֵּינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זַרְעֲךָ אֶתְּרִיד**

**וכן בשמות פרק-ג אל תקרב
הֵלֶם. ולכן יש לומר,** תא חזי מה
בין אדון הנביאים לשפחת הנביא.
שבמשה נאמר **וַיִּסְתַּר מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי
יָרָא מִהִבֵּיט אל האלהים ואצל הגר
להבדיל כתוב הגם הֵלֶם ראייתי
אחרי ראי. שהציצה לראות ראייה
אחר ראייה. לכן משה זכה
ל"ותמונת ה' ביט", ואילו היא לא
זכתה אלא לבן שיהיה פרא אדם ידו
בכל ויד כל בו. וכן בשמות פרק-ג
אל תקרב הֵלֶם.**

ועוד י"ל דהל"ם שהוא אחד
משמות ע"ב כנ"ל מפסוקים ויסע
ויבא ויט, (שמות י"ד פסוקים יט-
כא). בהיפוך אותיות: **מלה.** וכתוב
בתיקונים בזוה"ק לכוון ע"ב שמות
אלו בפרשת והיה אם שמע. שם ק'
כנגד כל תיבה.

והשם הק' **מלה,** מכוון הוא כנגד
התיבה **ארצכם** אשר בפרשה שניה
של ק"ש. ובאשר כן ממונה הוא על
השראת השכינה בארץ. והגר שהיה
לבה גס בשכינה, לא זכתה לה
ולצאצאיה לנחול את הארץ, ומשה

לעומקו של מקרא לך לך

והוא מעין מה שנאמר לעיל בענין **הַבֵּט-נָא הַשְּׁמִימָה** (טו,ה) כמבואר שם שהוא הבטה מלמעלה למטה, להוריד שפע הברכה וההשגחה כאן על הארץ, מתוך התבטלות של אנכי עפר ואפר. והוא סוד המילה שנתנה לאברהם ולא לנח. שנח נולד מהול לא מצד דרגתו אלא מצד שלא היה ראוי למשוך השפע מלמעלה למטה. ולכן ניתנה לו הקשת בענן כדי שיתעלה מבור תחתיות אל שמי שמים העליונים.

אבל באברהם שכל הווייתו היא אמונה תמימה בה' ובהשגחתו, ניתנה לו ולדורותיו אות הברית החתומה בבשרנו, **בסוד הבט נא השמימה מלמעלה למעלה** למשוך על ידה משמי שמים עליונים חוט של חסד ושפע ברכת ההשגחה הפרטית על צאצאיו לדורות עולם.

והוא סוד המצוות כולן שניתנו על ידי משה רבנו הנקרא **איש האלהים**, להוריד על ידי מעשה המצוות שפע הקדושה ליחדא שמא דקודשא בריך הוא ושכינתיה ולהמליכו עלינו, משמי מרומא

לדרכתם לברית עולם להיות לך לאלהים ולזרעה אחריה:
{יז,ד'-ז'}

ונאמר בנח ברית:

ויאמר אלהים זאת אות-הברית אשר-אני נתן ביני וביניכם ובין כל-גפשי חיה אשר אתכם לדרת עולם: את-קשתי נתתי בענן וגו'
{ט,יב-יג'}

תא חזי מה בין אברהם לנח.

נח שירד מדרגתו הנבואית ונקרא **איש האדמה**, עד אשר וישת וישכר ויתגל וגו' נזקק לברית שמימית, עשויה בידי שמים, היא הקשת בענן כדי להשיבו לדרגתו להיות אחוז בחבלי בוך וארגמן אל בוראו.

אברהם שעלה ונתעלה בכל דרגות רוחניות ונשגבות, נזקק לברית ארצית העשויה בידי אדם, היא אות הברית החתומה בבשרו, ובשמרו אותה הוא מוריד השפע מן השמים ארצה, לו ולבניו אחריו לדורות עולם.

לעומקו של מקרא לך לך

שנתיירא אברהם מפני המילה, מה עשה הקב"ה שלח ידו ואחז עמו, שנאמר וחרות עמו הברית.

וי"ל דנרמז זה בפירוש רש"י שאמר כמו בְּהַבְרָאָם. ושם דרשו ב"ה" בְּרָאָם. כן כאן אמור בהמלו, ב"ה" מלו. בעזרת ה' מלו אברהם לעצמו. או פֶּלֶף לדרך זו, באות "ה" שניתנה לו בשמו, מלו הקב"ה לאברהם.

ומה שפירש"י כמו בהבראם, י"ל דכוונתו לעומקו של מקרא שבזה שבזה נשלמה קומתו הרוחנית של אברהם, שכן גימטרי' בהבראם באברהם, הם רמ"ח אברים. שע"י המילה נשלמו כל רמ"ח אבריו, על ידי המל אותו ברחמיו.

לכן נאמר בְּהַמְלֹו. וטעם הטיפחא יוכיח שהיא קצת בפני עצמה, שכן טיפחא היא כעין הפסקה קלה. וכן ידרש: בְּהַמְלֹו בעת ה' מלו לאברהם.

עילאה בית שכינתיה, עד על ארעא עובד גבורתיה.

וזה סוד אומר (לקמן יז, יז) ויִפְּל אַבְרָהָם עַל-פְּנָיו, שבנפילה זו הוריד שפע הברכה לקיים מאמר ה' (לקמן כא, יב) כִּי בִּיצְחָק יִקְרָא לְךָ זָרַע.

ויִפְּל אַבְרָהָם עַל-פְּנָיו ויִצְחָק ויִנְאֶמַר בְּלִבּוֹ הֲלָבֵן מֵאֵה-שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם-שָׂרָה הִבְת-תְּשַׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד (יז, יז)

הֲלָבֵן מֵאֵה-שָׁנָה יוֹלֵד. כאן רמז לו שְׁיוֹלֵד לוֹ בֵּן.

וְאִם-שָׂרָה הִבְת-תְּשַׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד. כאן רמז לו שְׁתּוֹלֵד בַּת. וכפי שאמרו בת היתה לו ובכל שמה.

וְאִבְרָהָם בֶּן-תְּשַׁעִים וְתֵשַׁע שָׁנָה בְּהַמְלֹו בְּשָׂר עָרְלָתוֹ (י"ז, כד')

בְּהַמְלֹו - ברש"י בהפעלו. כמו בהבראם. וברשי ישן מובא,

**בכל ענייני הקונטרס ניתן לפנות
לטל': 052-7675895
גור-אריה צור
מודיעין עילית
ניתן להצטרף לתפוצת מייל
דוא"ל: leshem895@gmail.com**

